

KULTUR

BÖCKER

Självbilder

Att komma vidare genom skapande
Annika Berg-Frykholm
Bokförlaget Bergsäker

Låt det sägas med en gång. Det här är en mycket vacker bok. Nästan som en konstbok, fast det är det ju inte.

Bildterapi är inte konst, inte alls. Det handlar inte om ett estetiskt skapande utan om ett sätt att uttrycka sig genom bilder och där tekniskt kunnande snarare kan vara ett hinder än en hjälp. Att arbeta med sig själv genom bilder kan leda till häpnadsväckande insikter, läka djupa sår och hjälpa till att bearbeta trauman där det vanliga språket inte räcker till eller ställer sig i vägen. Varje bild beskrivs som, i någon mening, ett självporträtt som gör inre processer synliga och möjliga att förstå.

Det är ett imponerande arbete Annika Berg-Frykholm gjort. Hon har talat med ett stort antal svenska bildterapeuter och visar i boken (vars färgtryck är storartat) ett stort antal processer på ett sätt att

man även som lekman förstår. Kapitlet om cancersjuka barn som ritat och målat det som händer inom dem är gripande. De flesta blev friska men inte Amanda som en tidig morgon insisterade på att rita, fast hon var så sjuk. Hon ritade en bild på sig själv med ett rött hjärta och ett ansikte. Vem är det, undrade terapeuten. Det är mamma svarade flickan och började gråta. Samma kväll dog hon. Mamman ser bilden som sin dotters avsked och är väldigt tacksam över att ha den kvar som tröst och minne.

Pojken med krigstrauma som fick tillbaks sin livslust är en annan historia. Kvinnan som försökt ta livet av sig men målade sig frisk en tredje. Det finns många, många fler, alla spännande.

Med tanke på att bildterapi funnits i Sverige sedan 1960-talet är det märkligt att bild inte används oftare som teapeutiskt redskap. Man får hoppas att den här boken hjälper till att ge bilden den status den förtjänar. /AJ

Underkläder

Britta Hammar och Pernilla Rasmussen
Signum/Atlantis

Delikat, tänker jag och syftar på ämnet; ömtåligt. Länge kallades ju dessa plagg ”de onämbara”. Men med boken i min hand tar ordets andra betydelse överhanden: läcker. Allt från omslagets smarriga korsett från omkring 1900 till bokens layout. Annars är det inget lätt sinnigt över denna expose. När man börjar läsa. Utan en kul-

turhistoria som innefattar det mesta från 1700-talet till idag.

Att underkläder kunde vara så mycket. Kanske allra intressantast är textilkonservator Anna Sanfrids sons dokumentation från 2002 av fem snörliv från 1700 – till tidigt 1800-tal. In i minsta söm – till varje valben.

Boken bygger på utställningen *Underbart...* som visats både på Kulturen i Lund och Textilmuseet i Borås (2005-2006) vars samlingar varit utgångspunkt. /ÖL

Två husvagnar
Marina Lewycka
Prisma

Marina Lewyckas förra roman, *En kort berättelse om traktorer på ukrainska* var inte bara rolig utan tog också upp exilens villkor på ett väldigt fint sätt. I den nya boken tar hon upp utanförskapet från ett annat håll, de illegala gästarbetar-

nas. Där är Andrij vars pappa omkom i en gruvsolycka i östra Ukraina, Irina som är ung och naiv och kommer till England från Kiev för att möta den idyll hon läst om i böckerna. Och andra som bara har ett gemensamt. De tror att England är ett vänligt land och att de ska kunna tjäna mycket pengar som ska hjälpa dem bygga ett bättre liv i hemlandet.

Också *Två husvagnar* är en rolig bok, fylld av drastisk komik. Men den är också förfärlig. Som de behandlas, dessa nödställda människor! Så kallade förmedlingar stjälar deras pengar och betalar allmosor i lön för dygnet-runt-slit i arbetsmiljöer som är så vidriga att man nästan inte uthärdar att läsa om dem. Lewyckas bok ger blod och liv åt debatten om de papperslösa. De som finns överallt, mitt ibland oss men som vi inte ser, inte vill se. I England. Såväl som i Sverige. /AJ

Ett glas mjölk, tack
Herbjørg Wassmo
Norstedts

Vi har hört/sett/läst den förut. Historien om den fattiga flickan som luras till ett annat land i tron att hon ska få ett välbetalt arbete, men i själva verket tvingas in i slavliknande prostitution och aldrig ser skynten av några pengar.

Ett glas mjölk, tack handlar om femtonåriga Dorte, som bor med sin mor och syster i en by i Litauen. Familjen drar sig fram på ströjobb och lever under synnerligen knappa omständigheter. Dessutom hotas de ständigt av vräkning eftersom de ligger efter med hyran.

När Dorte får erbjudandet att åka till Stockholm några månader och arbeta på ett kafé följer hon med. Hon tvekar, rädd för att resa så långt bort alldeles ensam, men viljan att hjälpa till med familjens försörjning väger tyngre än räds-lan. Mannen som lockar med henne har lovat att hon tjänar lika mycket på några månader i Stockholm som på ett år i Litauen.

Dorte blir fråntagen sitt pass, våldtagen och torterad redan innan hon stiger ombord på färjan till Sverige. Hon säljs som bordellboscak till Norge. Sexton år gammal blir hon gravid.

Visst är handlingen förutsägbar. Men ändå. Denna historia förtjänar att berättas, om och om igen. Och Herbjørg Wassmo gör det engagerat och övertygande. Börjar man läsa är det omöjligt att lägga boken ifrån sig. Mot bättre vetande väcks hoppet att just Dorte ska få lov att återvända hem. /IJ

Ensamvargen klarar sig inte, den går under, säger Mona om sin målning i Annika Berg-Frykholms bok.